

VEREENIGING
VOOR PENNINGKUNST
TE AMSTERDAM

DE TIENDE
JAARVERSLAG
1938

VEREENIGING VOOR PENNINGKUNST.

A G E N D A .

voor de J a a r v e r g a d e r i n g op
Donderdag 13 April 1939 te 11 ure v.m. te

's-Gravenhage in "Pulchri Studio"

-
1. Opening door den Voorzitter.
 2. Notulen der vorige jaarvergadering.
 3. Uitbrengen door den Secretaris van het verslag over het dertiende vereenigingsjaar 1938.
 4. Rekening en verantwoording van den Penningmeester.
 5. Benoeming van twee Bestuursleden in de plaats van Jhr.Ir.A.C.von Weiler en Mr. A.Staring, aan de beurt van aftreden, doch herkiesbaar.
 6. Benoeming van een nieuw lid in de plaats van Dr.Brinkgreve, welke bedankt heeft.
 7. Benoeming van een kascommissie.
 8. Begrooting en werkplan voor 1939.
 9. Mededeeling van het Bestuur.
 10. Rondvraag.
 11. Sluiting.
-

De Directie van de N.V. Koninklijke-Begeer te Voorschoten noodigt de leden uit tot een bezoek aan haar fabriek te Voorschoten op eenige nader te bepalen data in de periode van 15 Mei tot 15 Juni.

Zij, die aan deze uitnoodiging gevolg wenschen te geven, worden verzocht zich schriftelijk op te geven aan de Directie van genoemde fabriek, waarna zij bericht ontvangen op welke datum het bezoek is vastgesteld.

Het Bestuur verzoekt den leden vriendelijk het bedrag der contributie over het jaar 1939, voor zoover deze nog niet werd overgemaakt, vóór 15 April over te schrijven op girorekening 9 6 8 2 0 van de Vereeniging voor Penningkunst, den Haag. Na 15 April zal per postkwitantie over het verschuldigde, verhoogd met 15 cents voor inningskosten, worden beschikt.

VEREENIGING
VOOR PENNINGKUNST
TE AMSTERDAM

DE RTIENDE
JAARVERSLAG
1938

BESTUUR

C. G. VATTIER KRAANE,

Voorzitter

A. O. VAN KERKWIJK,

Secretaris-Penningmeester

Dr. M. A. EVELEIN

Mr. J. F. VAN ROYEN

Leden

Mr. A. STARING

Jhr. Ir. A. C. VON WEILER

PENNINGRAAD

A. O. VAN KERKWIJK

Mr. J. F. VAN ROYEN

Mr. A. STARING

Jhr. Ir. A. C. VON WEILER

SECRETARIAAT

NASSAULAAN 22 — 's-GRAVENHAGE

GIRONUMMER DER VEREENIGING 96820

PLAAT I

1c Penning 1938

2c Penning 1938

JAARVERSLAG VAN DE VEREENIGING VOOR PENNINGKUNST

1938

In het afgelopen verenigingsjaar zijn aan de leden toegezonden de twee hierbij afgebeelde penningen. De eerste, ontworpen door M. S. Andriessen, herdenkt het 40-jarig regeeringsjubileum van H. M. de Koningin, de tweede huldigt den „koning van de lach” J. F. Buziau en is het werk van Mej. Marion Gobius.

Voor het ontwerpen van den eersten penning werd een drietal beeldhouwers uitgenoodigd om modellen in gips in te zenden, waaruit dan een keuze zou worden gemaakt. Alle drie, n.l. de heeren M. S. Andriessen, E. J. van Hall en A. Termote hebben aan de uitnoodiging gevolg gegeven. Het door eerstgenoemde ingezonden model werd gekozen, nadat door den kunstenaar op verzoek van den Penningraad een kleine wijziging aan de keerzijde was aangebracht. Dezen penning hebben de leden een paar dagen vóór het door H. M. gevierde jubileum (6 Sept.) ontvangen. Mej. Gobius, wier portretbuste van Buziau aan vele onzer leden bekend zal zijn, vervaardigde van dezen komiek den tweeden penning. De heer Buziau heeft nog eenige malen welwillend voor de artiste geposeerd, zoodat ook de keerzijde goed tot haar recht gekomen is.

Gaarne had de Vereeniging haar plan uitgevoerd, om, in samenwerking met de Ned. Mij. t. bev. d. Geneeskunst, een penning uit te geven, die het overlijden van Herman Boerhaave op 23 Sept. 1738 zou herdenken. Van dit plan moest echter worden afgezien, daar de kosten voor onze Vereeniging te hoog zouden worden.

Aan het voornemen, medegedeeld in ons voorgaande Jaarverslag, om onze leden uit te noodigen tot het brengen van een bezoek aan de fabriek van de Koninklijke Begeer te Voorschoten, kon nog geen gevolg gegeven worden. We hopen dat dit bezoek in het loopende jaar kan worden gebracht.

Op de 5 Mei 1938 in Pulchri Studio te 's-Gravenhage gehouden Jaarvergadering werden de beide bestuursleden Jhr. Ir. A. C. von Weiler en Mr. A. Staring herbenoemd. Dr. M. R. J. Brinkgreve, die het voornemen te kennen had gegeven om als bestuurslid af te treden, verklaarde zich, op verzoek van den Voorzitter, bereid om nog dit jaar in functie te blijven. Op onze a.s. Jaarvergadering zal dus in die vacature voorzien moeten worden.

Ook dit jaar hebben wij het verlies te betreuren van een tweetal verdienstelijke medailleurs.

E. Hüttl, een Duitscher, die vele jaren in ons land heeft gewerkt en in die jaren talrijke verdienstelijke gedenkpenningen vervaardigd heeft ¹⁾, en H. A. van den Eijnde, meer bekend als beeldhouwer dan als medailleur, die in 1933 voor onze Vereeniging den fraaien sierpenning vervaardigde, die zinnebeeldig den land- (in het bijzonder den rijst-)bouw in Nederlandsch-Indië weergeeft ²⁾. In dit Jaarverslag huldigt de heer Von Weiler de verdiensten van den overleden kunstenaar.

¹⁾ Een aantal wordt beschreven door W. K. F. Zwierzina in het 3de deel van het Gedenkboek in 1935 uitgegeven door de Kon. Begeer.

²⁾ Afgebeeld Plaat I van het Jaarverslag der Vereeniging voor Penningkunst 1933.

Op 31 December 1938 bedroeg het voordeelig saldo f 641.78, echter blijven nog te betalen de kosten van den tweeden penning, in 1938 uitgegeven, die eerst einde Februari van dit jaar kon worden verzonden.

Begonnen wij het afgelopen Vereenigingsjaar met 349 leden, door overlijden en bedanken verloren wij 16 leden, terwijl 17 nieuwe tot onze Vereeniging toetraden. In Ned.-Indië konden wij een aantal van 14 nieuwe leden boeken, terwijl 5 leden bedankten en 1 lid op de Nederlandsche lijst moest worden overgeschreven. Het aantal in Ned.-Indië gevestigde leden bedroeg op 1 Januari j.l. 85. Het ledenaantal bleef dus, evenals het vorige jaar, stationair, en bedroeg op 1 Januari 349.

Wij herhalen met aandrang het verzoek aan onze leden, om in den kring hunner vrienden en bekenden belangstelling voor de Vereeniging op te wekken en hen tot toetreden te bewegen.

IN MEMORIAM H. A. VAN DEN EIJNDE

Op 1 Februari van dit jaar overleed te Heemstede de begaafde beeldhouwer H. A. van den Eijnde, plotseling weggerukt uit een arbeidzaam leven, een leven in dienst gesteld van zijn gezin en van zijn kunst, waarin hij al de gaven van zijn hand en zijn hart heeft benut om zijn omgeving te dienen en waarbij de aangeboren bescheidenheid maakte, dat een ieder, die met hem in aanraking kwam, zich tot hem aangetrokken gevoelde.

V. d. Eijnde heeft geen academische opleiding gehad, doch heeft het beeldhouwen geleerd bij Franz Stracké. Zijn liefde ging uit naar de monumentale beeldhouwkunst en zoo kennen wij van zijn hand een groot aantal beeldhouwwerken aan openbare gebouwen, die de herinnering aan dezen zeer kundigen vakman levendig houden.

Een volledige opsomming zou verre de beschikbare ruimte van dit artikel overschrijden; als belangrijkste werken wil ik slechts noemen de prachtige beelden aan het Scheepvaarthuis te Amsterdam, het radiostation te Kootwijk, de „Bijenkorf" te Den Haag, de Wilhelminabrug te Maastricht, een bijzonder fraaie buste van Prins Hendrik (broeder van Koning Willem III) te Egmond a/Zee en de levensgang aan het gebouw van de Maatschappij „Olveh" te Den Haag, terwijl als zijn meesterwerk, waardoor zijn naam ook in Ned.-Indië gevestigd werd, moet genoemd worden het van Heutz-monument te Weltevreden, vervaardigd in samenwerking met den architect Dudok. Meer dan eenig ander werk van zijn hand verraadt dit fraaie monument de veelzijdigheid van den kunstenaar; prachtig is vooral de kornak-figuur op den olifant en de groepeerings van de figuren in de z.g. welvaartsgroep, terwijl men met bewondering vervuld wordt voor de wijze, waarop van den Eijnde, in den zóó korten tijd, dat hij voor de voorstudie van dit monument in Indië vertoefde, erin geslaagd is, zoo treffend juist het karakter van den Javaan tot uitbeelding te brengen.

Ook op het gebied der vrije plastiek heeft v. d. Eijnde fraaie werken gemaakt o.a. een bronzen beeldje in het Colombarium van het Crematorium te Westerveld, 2 sierlijke vrouwenfiguren, uit palmhout gesneden „Andante" en „Allegro", terwijl het als een bewijs van zijn veelzijdigheid mag gelden, dat hij op een nevengebied als dat van de penningkunst en van de edelsmeedkunst, hoewel weinig, doch knappe werken heeft gewrocht.

Van de penningen worden hier in herinnering gebracht, de 2e penning van het achtste vereenigingsjaar 1933 onzer Vereeniging, het ontwerp voor den herinneringspenning op de Stichting van New York (1926) en de gedenkpenning op het 50-jarig bestaan van de Vereenigde Blikfabrieken (1938), terwijl op het gebied der edelsmeedkunst een tweetal werken bijzondere vermelding verdienen n.l. een zilveren urn en een zilver theeservies, welke beide laatste stukken werden vervaardigd ter gelegenheid van de 1e Nederlandsche Jaarbeurs in 1917.

Het heengaan van Van den Eijnde beteekent voor de Nederlandsche beeldhouwkunst een groot verlies; het moge voor de nabestaanden een troost zijn te weten, dat de vele werken van zijn hand zijn naam zullen doen voortleven.

v. W.

REKENING EN VERANTWOORDING

ONTVANGSTEN			
Saldo 31 December 1937	f	50	34
Contributies 1938	"	1.927	50
Achterstallige contributies	"	91	—
Verkoop penningen 1926—1937	"	29	50
Vooruitbetaalde contributie ('39)	"	12	—
		f	2.110 34

OVERZICHT DER

		DEBET	
31 Dec. 1937	Saldo Nutsspaarbank	f	560 07
31 Dec. 1938	Rente Nutsspaarbank 1938	"	12 60
		f	572 67

VAN DEN PENNINGMEESTER OVER 1938

UITGAVEN			
Drukkosten Jaarverslag 1937	f	169	02
Honoraria Kunstenaars	"	500	—
Inrichtingskosten 1e penning 1938	"	175	—
Afslagen 1e penning 1938	"	352	10
Penningen 1926—1937.	"	14	35
Drukwerk en verpakking	"	52	08
Cliché's	"	66	08
Porti en vrachtkosten	"	76	94
Incassokosten	"	4	91
Invoerrechten	"	44	25
Algemeene Onkosten	"	13	83
Saldo 31 Dec. 1938	"	641	78
	f	2.110	34

N.B. Door onvoorziene omstandigheden, buiten den wil van het Bestuur, is de 2e penning 1938 eerst in Februari 1939 gereed gekomen en aan de leden toegezonden.

De kosten hiervan zijn hierdoor in dit overzicht niet opgenomen en komen ten laste van de rekening over 1939.

KAPITAALSREKENING

CREDIT			
31 Dec. 1938	Saldo Nutsspaarbank	f	572 67
		f	572 67

's-GRAVENHAGE, 31 December 1938.

De Secretaris-Penningmeester,
A. O. VAN KERKWIJK.

DE STEMPELSNIJDERS A. M. J. EN J. J. VAN BAERLL ¹⁾

Het komt niet dikwijls voor, dat oude geschilderde of geteekende portretten van Nederlandsche stempelsnijders gevonden worden of dat men hunne beeltenissen geëst of als kopergravure ontmoet. Meerendeels waren zij eenvoudige lieden wier arbeid slecht betaald werd en die er niet aan dachten hunne beeltenissen voor het nageslacht te bewaren. Werden hunne portretten een enkele maal gevonden, dan waren het meestal de afbeeldingen van bekende en welgestelde goudsmeden, die „ook wel eens een medaille dreven of graveerden of wel er de stempels voor sneden“, zooals b.v. Hubert Goltzius, de Vianen's, J. Lutma, vader en zoon, of een liefhebber als de 16de eeuwse dichter-médailleur Janus Secundus. Eigenlijke stempelsnijders, die hun brood moesten verdienen met het snijden van munt- of penningstempels en van dien arbeid uitsluitend moesten leven, waren dit echter niet.

Op een van de bekende groote schilderijen, die de ambtenaren, verbonden aan de Munt te Dordrecht, afbeelden, kan met groote zekerheid op het in 1674 door Samuel van Hoogstraten geschilderde stuk de stempelsnijder Daniel Drapentier ²⁾ herkend worden. Deze toch houdt een muntstempel in de hand. Op de beide andere nog aanwezige schilderijen, waarvan de een eveneens door S. van Hoogstraten in 1657 geschilderd is en de andere het werk is van Jacob Cuyp, die het in 1617 schilderde, staan hoogstwaarschijnlijk de in die jaren werkzaam geweest zijnde stempelsnijders ook afgebeeld, maar — het is niet mogelijk hunne beeltenissen tusschen de andere functionarissen aan te wijzen.

Ook de 18de eeuw is arm aan portretten van medailleurs, ik ken slechts geschilderde portretten van Martinus en J. G. Holtzhey, vader en zoon, van dezen laatsten ook een verdienstelijk portret in was, van een onbekenden boetseerder, in mijn bezit. Martinus Holtzhey heeft zich zelf bovendien in 1729 vereeuwigd op zijn weinig voorkomenden portretpenning ³⁾, terwijl de penning bij zijn overlijden als muntmeester van Zeeland in 1764 op de voorzijde een vliegende engel vertoont, die zijn medaillonportret draagt ⁴⁾.

Nog zijn van den bekenden medailleur Th. V. van Berckel verschillende portretten bekend, die door Alph. de Witte in zijn werk „Le graveur Théodore-Victor van Berckel, essai d'un Catalogue de son oeuvre“. Louvain 1909, blz. 201—202, beschreven worden. In het 5de Jaarverslag der Vereeniging voor Penningkunst (1930), pl. III, wordt een silhouette met zijn naar rechts gewend borstbeeld afgebeeld. Jhr. Mr. M. W. Snoeck te Zwolle bezit de pastelporretten van van Berckel en zijn vrouw, die het echtpaar op gevorderden leeftijd voorstellen.

Uit de eerste helft der 19de eeuw is een geëst portretje van den Rotter-

¹⁾ Dit artikel verschijnt tegelijkertijd, eenigszins uitgebreider, in het Jaarboek van het Kon. Nederlandsch Genootschap voor Munt- en Penningkunde XXV. (1938).

²⁾ Zie over hem Jaarboek VII (1920), blz. 50 en VIII (1921), blz. 41.

³⁾ Vervolg van Loon 52.

⁴⁾ Idem 373.

PLAAT II

Adrianus Martinus Josephus van Baerli, geboren te Roggel (Hamburg) den 24 Maart 1729,
gestorven te Dordrecht 1783

PLAAT III

Johannes Josephus van Buell
geboren te Rotterdam den 9. Mei 1766
gestorven den 1. Mei 1799

damschen drijver en medailleur Adriaan Bemme, vermoedelijk door hem zelf vervaardigd, bekend.

Verder kennen wij portretten van alle leden van de stempelsnijdersfamilie van der Kellen (D. van der Kellen, vader en zoon, J. Ph. van der Kellen, de later zoo bekend geworden Directeur van het Prentenkabinet te Amsterdam), terwijl ook de stempelsnijder Hendrik Lageman, zoon van den meer bekenden J. M. Lageman, op een portret, geteekend door J. E. Marcus, afgebeeld is. Uit den lateren tijd sluiten zich hierbij aan enkele houtgravuren, photo's en zinco's van verdienstelijke medailleurs.

Nog minder dan op doek of papier afgebeeld, worden de beeltenissen van Nederlandsche stempelsnijders op duurzaam metaal gevonden. Een der oudste en fraaiste is wel de portretpenning van Michael Mercator, te Venlo geboren, die hem op 48-jarigen leeftijd afbeeldt⁶⁾. Een zeer fraai exemplaar in zilver bevindt zich in de verzameling van Teyler's Penningkabinet te Haarlem.

Adriaen de Grebber, meer bekend als goudsmid dan als medailleur (hij vervaardigde den fraaijen gedenkpenning bij den gouden bruiloft van Paulus van Beresteyn en Volkertje Nicolai in 1624)⁶⁾, beeldt zich af op 80-jarigen leeftijd in 1656. De penning, die hoogst zeldzaam is, berust in het Kon. Penningkabinet⁷⁾. Johannes Lutma, de zoon, heeft zijn vader „in memoriam posteritatis", zooals het opschrift op de keerzijde aangeeft, op een gestempelden penning in 1659 afgebeeld⁸⁾. Den portretpenning van Martinus Holtzhey uit 1729 vermelden wij reeds, terwijl uit lateren tijd slechts een weinig geslaagd adrespenninkje van den Amsterdamschen medailleur M. C. de Vries Jr. (overl. 1883), een portret-plaquette van A. Begger⁹⁾ (overl. 1910), in 1907 door J. C. Wiencke geboetseerd, een penning op het 25-jarig huwelijk van J. P. M. Menger, eerste stempelsnijder aan 's Rijks Munt te Utrecht, en J. M. van Haagen in 1896, ontworpen door L. Jünger, met de borstbeelden der jubilarissen op de voorzijde¹⁰⁾ en de portretpenning van den beeldhouwer-medailleur Toon Dupuis, door Mej. J. C. H. Wichers in 1936 vervaardigd¹¹⁾, bekend zijn. Volledigheidshalve vermeld ik nog het portretpenninkje van den in 1823 te Venlo geboren médailleur Leopold Wiener, overleden te Brussel in 1891, als presentie-penning uitgegeven bij de algemeene vergadering van de Société Hollandaise—Belge des Amis de la Médaille d'Art, 16 Februari 1913 te Brussel gehouden; dit werd echter niet bij het leven van Wiener geslagen. De Belgische medailleur L. de Smeth vervaardigde de stempels. Bij de 18de eeuwse portretten kunnen nu ook de beeltenissen gevoegd worden van de beide stempelsnijders A. en J. van Baerll (vader en zoon), die zich in het bezit van een afstammeling der van Baerll's bevinden. De eigenaar stond mij op mijn gedaan verzoek met de meeste welwillendheid toe de portretten af te beelden, terwijl ik tevens belangrijke genealogische bijzonderheden, die tot heden niet bekend waren, en noch in de levensbeschrijvingen in *Astrea*¹²⁾, noch in het Vervolg op van Loon voorkomen, mocht ontvangen.

⁶⁾ Revue belge de Numismatique V. (1849). pl. IV. 1.

⁷⁾ G. van Loon. Ned. Historiepenningen II. blz. 162.

⁸⁾ Cat. van het Kon. Penningkabinet I. pl. XII. 850.

⁹⁾ J. de Vries en J. C. de Jonge. Nederlandsche Gedenkpenningen verklaard. 's-Gravenhage 1829—1839. 2 dln. deel I. pl. VI. 4.

¹⁰⁾ W. K. F. Zwierzina. Penningkundige Geschiedenis van Koningin Wilhelmina 1898—1903. 724.

¹¹⁾ W. K. F. Zwierzina. Nederlandsche Penningen 1864—1898. III. pl. XVII. 1237.

¹²⁾ Jaarverslag der Vereeniging voor Penningkunst XI (1936). pl. I.

¹³⁾ De 4de en de 5de Jaargang van het Tijdschrift *Astrea* bevat een reeks artikelen van Dr. Wap „Stempelgraveurs en Stempelgravure in de Nederlanden".

Het eerste portret stelt Adrianus Martinus Josephus van Baerll voor, die te Roggel (Limburg) 24 Maart 1729 gedoopt werd als zoon van Josephus Henricus van Baerll en Petronella van Lier. 3 Augustus 1763 huwde hij te Rotterdam met Catharina Francina van Cleeff ¹³⁾, die aldaar op 6 Juni 1732 gedoopt was in de R. C. Kerk aan de Leeuwenstraat als dochter van Jan van Cleeff en Marie de Brie. Op 9 Mei 1764 werd uit dit huwelijk een zoon geboren, die op 11 Mei te 's-Gravenhage gedoopt werd en de namen Johannes Josephus ontving.

Toen Adriaan van Baerll in 1765 naar de betrekking van stempelsnijder aan de Hollandsche Munt te Dordrecht solliciteerde (hij werd 15 April 1765 als zoodanig benoemd), woonde hij te 's-Gravenhage. In het Jaarboek van het Kon. Ned. Gen. voor Munt- en Penningkunde VIII (1921) heb ik op blz. 50—52 bijzonderheden omtrent zijn arbeid aan de Munt medegedeeld, ontleend aan de toenmaals in 's Rijks Munt te Utrecht, thans in het Rijks Archief te 's-Gravenhage, zich bevindende Registers van ingekomen en uitgaande stukken van Raden en Generaalmeesters van de Munt, het zoogenaamde „Generaal Register“.

Tevens gaf ik in genoemd Jaarboek eene opgave van de door hem vervaardigde gedenkpenningen, die meerendeels in het Vervolg op van Loon beschreven en afgebeeld zijn.

Zijn eerste bekende gedateerde penning draagt het jaartal 1778, zijn laatsten vervaardigde hij in 1781.

In 1783 is Adriaan van Baerll te Dordrecht overleden. Zijn geschilderd portret, dat noch gesigneerd, noch gedateerd is, stelt hem voor op 45- à 50-jarigen leeftijd, wijzende op een aantal munt- of penningstempels, die op een tweetal planken opgesteld zijn.

Bij zijn overlijden liet hij na „een zeer ongelukkige weduwe, welke niet alleen geen reedelijk bestaan actueel is hebbende, maar 't zelve nog geen uitzigt heeft hoe 't selve voor haar en hare familie te bekoomen“.

De bovenvermelde zoon, Johannes Josephus, die door zijn vader „tot het graveeren was opgeleid“, was bij diens overlijden 19 jaar oud en had in 1783 „reeds eenige stempels tot het maeken van medailles en veele ten gebruike van de muntegesneden“. Hij werd 30 October 1783 benoemd om de vacature „ad interim“ waar te nemen, maar ontving geen vaste aanstelling, doordat 20 April 1784 Joseph Everts uit vijf sollicitanten, die proeven van hun bekwaamheid in het uit de hand snijden van een stempel voor een dukaton hadden moeten afleggen, gekozen werd. Bij het inleveren der gemaakte proeven bleek, „dat Joseph Everts in bequaemheid en netheid zeer grootelijks emineerde“ ¹⁴⁾.

Van Baerll is daarop naar Rotterdam verhuisd, waar hij 13 September 1786 huwt met Johanna Aldegonda van de Ven, die te Rotterdam 22 Maart 1764 gedoopt werd als dochter van Jacobus van de Ven en Johanna Catharina Lappeé. In de Rotterdamsche Courant van 27 April 1786, no. 50, wordt hij vermeld als „medailleur“ te Rotterdam. Hij werd 11 Februari 1788 aldaar finaal ge-admitteerd als burger, terwijl hij den volgenden dag zijn poorterseed aflegde ¹⁵⁾. Heeft hij te Rotterdam als stempelsnijder geen succes gehad, of bestonden er andere oorzaken voor? Zooveel is zeker, dat hij omstreeks 1790 naar het geboorteland van zijn vader is getrokken en te Heithuizen (nabij Roggel) is gaan

¹³⁾ Ook van haar wordt een geschilderd portret, het pendant van dat van haar man, bij de familie bewaard.

¹⁴⁾ In Jaarboek VIII (1921) wordt Evert's proefdukaton op blz. 56 afgebeeld.

¹⁵⁾ Scheffer en Obreen. Rotterdamsche Historiebladen, I. blz. 553.

wonen. Daar werd 20 Januari 1793 zijn dochter Maria Beatrix geboren en is Johannes van Baerll 4 Mei 1799, bijna 35 jaar oud, overleden.

Misschien heeft hij het plan gehad om ook te Heithuizen zijn handwerk voort te zetten, vast staat ten minste, dat hij zijn medaillepers, stempels en andere benodigdheden daarheen heeft medegenomen.

De Opregte Haarl. Courant van 7 October 1802 toch bevat de volgende advertentie:

Te koop uit de hand: Eene allerkunstigst geordonneerde en gemaakte Munt- en Medaille-pers, herkomstig van den vermaarden Munt- en Medaille-meester van Baerll. De Pers hoog 3 voeten 1 duim, boven breed $5\frac{1}{2}$ duimen, in de breedte $18\frac{1}{2}$ duimen, de Schroef lang 2 voeten, dezelve met twee draaden dik 4 duimen, wegende ongeveer 1000 Ponden, de Balans lang 8 voeten 3 duimen, in het vierkant van de Balans 7 duimen Quadraat, wegende 156 Ponden zonder Tin of Lood, alles Rijnlandsche Maat; deeze Pers met alle Toebehooren is zoo kunstig en zuiver gemaakt, als eene in gansch Europa weezen kan. Verders een groote quantiteit van Medaille-stempels op verschillende gelegenheden, alles kunstig en zuiver gewerkt, met derzelve Ringen en Toebehooren, allerschoonst geconserveerd, wegende naar gissing circa 300 Ponden. Nog omtrent 2000 stuks Poinçons, zoo wel leevenden als dooden, kunstig bewerkt, allen van zuiver staal, welken gebruikt kunnen worden zoo wel op Staal en Yzer als op andere Metaalen. Die hierin gading hebben kunnen zich adresseeren aan den Heer de Beye, Griffier, woonende te Heithuizen, Arrondissement van Ruremonde, alwaar de voorgemelde Pers en Toebehooren zich bevinden, zulende gene Verkoop uit de hand, of publiek, geschieden voor den 21 Vendemiaire, 11de Jaar der Fransche Republiek, (13 October 1802 O. S.) ten einde de liefhebbers tyd te geeven, om hunne aanbiedingen op te geeven.

Zegt het voort.

Daar Johannes van Baerll's weduwe 15 Augustus 1802 te Heithuizen hertrouwde met Mr. Cornelis Pieter Chasteleyn, geboren te Leiden 20 November 1748 als zoon van Cornelis Chasteleyn en Christina de Bye, ligt het voor de hand, dat zij vóór haar huwelijk getracht heeft om die „zware" nalatenschap kwijt te raken. Of zij daarin geslaagd is en wie de nieuwe eigenaar geworden is van de verzameling penningstempels, heb ik niet kunnen ontdekken.

Het met zwart krijt geteekende aanzierende borstbeeld van Johannes Josephus van Baerll is het werk van den teekenaar A. G. Schall en niet gedateerd.

Voor zoover kan worden nagegaan, is thans de familie van Baerll uitgestorven.

A. O. van Kerkwijk.

's-Gravenhage.

PRIJSVRAAG VOOR PENNINGKUNDE,

UITGESCHREVEN DOOR TEYLER'S TWEEDE GENOOTSCHAP TE HAARLEM VOOR HET JAAR 1939

Directeuren van Teyler's Stichting en de Leden van Teyler's Tweede Genootschap deelen mede, dat zij hebben besloten voor het jaar 1939 de volgende prijsvraag uit te schrijven:

Het Genootschap vraagt een opgave met beschrijving van de hier te lande vervaardigde Familiepenningen, van de oudst bekende af tot het jaar 1813.

Onder Familiepenningen worden verstaan penningen, vervaardigd bij geboorte, verloving, huwelijk, gouden, zilveren, koperen en tinnen bruiloften, overlijden, begrafenis, enz. ¹⁾.

Van het midden der 17de tot het einde der 18de eeuw komen zij, hetzij gegraveerd, gegoten of met stempels vervaardigd, veelvuldig voor.

Op familiepenningen der aanzienlijke familiën komen niet zelden hunne geslachtwapens, soms ook de beeltenis van den afgestorvene of de portretten van de zilveren of gouden huwelijksparen voor. De eenvoudige burger vergenoegde zich er mede de familiegebeurtenis, die hij wilde herdacht zien, in een gestempeld penning van een bepaald type, zooals er bij de goud- en zilversmeden voorhanden waren, te vereeuwigen door naam, datum en aard van de gebeurtenis met de graveerstift te doen vermelden.

Niet zelden zijn de familiepenningen door hun fraaie uitvoering (wij wijzen bijv. op de fraai gedreven of gegraveerde stukken uit de 17de eeuw) uit een artistiek oogpunt van groot belang.

Heraldisch en genealogisch zijn ze echter steeds van beteekenis en zij kunnen een belangrijk hulpmiddel vormen bij onderzoekingen op deze gebieden.

De opgave wordt verlangd in chronologische volgorde der penningen, met vermelding, zoo mogelijk, van maand en datum, terwijl een naamregister aan het einde van het werk moet worden toegevoegd, opdat men met een enkelen oogopslag zal kunnen zien of van een bepaalde familie penningen vermeld worden. Bij reeds in de literatuur voldoende beschreven of afgebeelde stukken wordt slechts vermelding van die penningen verlangd, met opgave van de plaats waar deze beschreven of afgebeeld zijn.

Bij de beschrijving van elk stuk moeten vermeld worden: metaal, doorsnede in mm, naam van den vervaardiger, voorzoover bekend, en zoo mogelijk, in welke verzameling de penning voorhanden is, of, indien dit niet bekend is, waar het stuk vermeld wordt (veilingcatalogus, boedelinventaris, e.d.).

Het ligt in de bedoeling dat, bij eventueele verschijning van het bekroonde antwoord in druk, op enkele platen een kleine keuze der voornaamste typen en belangrijkste stukken wordt afgebeeld.

¹⁾ De Catalogus der genealogisch-heraldische tentoonstelling, in Mei 1933 te 's-Gravenhage gehouden, geeft op blz. 119—123 duidelijk aan, wat onder „Familiepenningen” verstaan wordt.

Hieronder volgen eenige voorbeelden van beschrijving.

1718

9 Dec. 50-jarig huwelijk van I. Buedingh en G. van Delde. Geheel gegraveerd. Voorzijde: Twee uit de wolken gestoken elkaar drukkende handen, waarboven een brandend hart. Keerzijde: ¹⁾ op de — Goude Bruyloft — van I. Bueding — en G. V. Delde — getrouwt den 9 Dec: — 1668 — gegeven den 9 — Dec. 1718. Goud. 28 mm. Met fijnen kabelrand. Verzameling (naam).

1784

6 Juni. 50-jarig huwelijk van A. M. Molière, bankier te 's-Gravenhage en Elisabeth Véron. Door J. H. Schepp. Vervolg Van Loon 610. Médailles Wallonnes I. 21. Goud en Zilver. 42 mm. Kon. Penningkabinet.

De antwoorden moeten worden ingezonden vóór of op den 1^{en} Januari 1941, opdat zij vóór den 1^{en} April 1941 kunnen beoordeeld worden.

De prijs voor het best en voldoende antwoord bestaat in een gouden eerepenning, op den stempel des Genootschaps geslagen, ter innerlijke waarde van f 400.—, of deze waarde in geld, ter keuze van den bekroonde.

De verhandelingen moeten in het Nederlandsch, Fransch, Engelsch of Hoogduitsch, met eene Latijnsche letter, vooral goed leesbaar geschreven zijn door eene andere hand dan die van den inzender (of met de schrijfmachine). Ook moeten zij vóór den bepaalden tijd in haar geheel worden ingezonden; geen antwoorden, waaraan eenig gedeelte bij de inlevering ontbreekt, zullen tot het dingen naar den gemelden eereprijs worden toegelaten.

De schrijver van een bekroond antwoord is gehouden het auteursrecht op zijn werk aanstonds aan de Stichting over te dragen, opdat deze het recht verkrijge het antwoord als Verhandeling van het Genootschap, desverkiezend ook vertaald, in druk uit te geven. Indien de Stichting niet binnen drie maanden na de overdracht van het auteursrecht den bekroonden auteur heeft bericht, dat zij tot onverwijldde uitgave van zijn werk heeft besloten, wordt de overdracht van het auteursrecht ongedaan gemaakt en verkrijgt de schrijver de volle beschikking daarover terug.

De handschriften van ingezonden antwoorden worden eigendom der Stichting. Van deze antwoorden kunnen aan de schrijvers geen afschriften worden verstrekt, tenzij op hun kosten.

De antwoorden moeten, zonder naam en alleen met een spreuk onderteekend, vergezeld van een verzegeld briefje, dezelfde spreuk ten opschrift voerend en van binnen des schrijvers naam en woonplaats behelzende, gezonden worden aan het Fundatiehuis van wijlen den Heer P. Teyler van der Hulst te Haarlem.

Naar aanleiding van bovenstaande Prijsvraag, waarvan naar wij vertrouwen door velen onzer leden met belangstelling zal worden kennis genomen, brengt het

¹⁾ De — dienen om de afscheiding der regels aan te geven.

Bestuur der Vereeniging voor Penningkunst het volgende onder de aandacht der leden:

Familiepenningen, als in bovenstaande Prijsvraag bedoeld, bevinden zich dikwijls in de verzamelingen onzer penningliefhebbers. Meer nog worden ze gevonden bij niet-verzamelaars, personen, die deze stukken bezitten als „familierelieken“, die dikwijls jaren achtereen van vader op zoon zijn overgegaan en bewaard worden met portretten, zegelstempels, oude brieven en documenten op de familie betrekking hebbende.

Daar het van belang is bij eene eventueele uitgave van de Prijsvraag deze zoo volledig mogelijk te maken, zal het zeer gewaardeerd worden, indien bezitters van familiepenningen daarvan kennis willen geven aan den Conservator van Teyler's Penningkabinet te Haarlem, Spaarne 16. Voldoende is voorloopig eene opgave van jaar en namen der personen, op de stukken voorkomende met vermelding van het metaal. Mochten deze penningen nog niet in de bestaande penningwerken beschreven zijn en het blijken zal, dat zij ook aan den eventueelen bekroonde van de Prijsvraag onbekend zijn gebleven, dan zal later een uitgebreider beschrijving dier stukken worden aangevraagd, die in het te verschijnen werk zal kunnen worden opgenomen.

Onze leden worden dan ook dringend verzocht om, indien zij in het bezit zijn van familiepenningen, die niet of onvolledig beschreven zijn (uitsluitend stukken vóór 1813 vervaardigd) deze te willen mededeelen aan bovengenoemd adres en tevens namen en adressen te willen opgeven van hun bekende personen, bij wie dit soort penningen gevonden worden.

UITTREKSEL UIT DE STATUTEN

De Statuten vermelden als doel der Vereeniging de bevordering der Penningkunst, zoowel met het oog op de geschiedkundige beteekenis, als op de kunstwaarde van den Penning.

- a. Begunstigers, die de Vereeniging steunen met een jaarlijksche bijdrage van f 100.— of een gift ineens van f 1000.—.
- b. Donateurs, die de Vereeniging steunen met een jaarlijksche bijdrage van minstens f 25.— of een gift ineens van f 250.—.
- c. Buitengewone leden, die een jaarlijksche bijdrage of een gift ineens geven, welke bijdragen bij Huishoudelijk Reglement worden vastgesteld.
- d. Eereleden, die wegens hun verdiensten voor de penningkunst of de vereeniging door de algemeene vergadering als zoodanig zijn benoemd.
- e. Gewone leden, die een minimum contributie per jaar betalen van f 5.— (voor het buitenland f 6.—).

Jaarlijks worden minstens twee penningen in opdracht van de Vereeniging geslagen.

Van deze penningen ontvangen:

- a. de begunstigers één exemplaar in zilver en één in brons;
- b. de donateurs één in zilver;
- c. de andere leden één in brons.

Deze penningen worden niet in den handel gebracht.

De in vorige jaren verschenen penningen kunnen nieuwe leden bekomen tegen f 2.50 per stuk voor een bronzen en f 10.— voor een zilveren exemplaar.

Van de Jaarverslagen II, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI en XII zijn nog exemplaren in voorraad, verkrijgbaar uitsluitend voor de leden, à f 0.50 per Verslag.

Nieuwe leden, die alle reeds verschenen penningen koopen, ontvangen gratis ex. van de jaarverslagen II, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI en XII, voor zoover nog aanwezig.

Elk lid, dat vijf nieuwe leden aanbrengt, ontvangt als blijk van erkentelijkheid een afslag in zilver van één der door de Vereeniging uitgegeven penningen (naar keuze).

MERKTEEKEN DER VEREENIGING

waarmee na den eersten penning
alle door haar uit te geven pen-
ningen zullen worden voorzien.

